

ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

УДК 37.013.77:347.634

<https://doi.org/10.28925/2311-2409.2024.4111>

Савченко Ю.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
бульвар І. Шамо, 18/2, 02094 м. Київ, Україна
y.savchenko@kubg.edu.ua

ORCID ID 0000-0003-3662-2787

Козир М.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
бульвар І. Шамо, 18/2, 02094 м. Київ, Україна
m.kozyr@kubg.edu.ua

ORCID ID 0000-0001-8402-2589

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА

Анотація. У запропонованій статті висвітлено умови формування батьківства, як психологічного феномену, яке виступає інтегральним психологічним новоутворенням особистості, і у розвинутій формі включає в себе ціннісні орієнтації батьків, батьківські установки та очікування, батьківські позиції, батьківське ставлення, батьківські почуття, батьківську відповідальність та стиль сімейного виховання.

Визначено, що мета даної статті полягає в поглибленні концептуальних засад дослідження відповідального батьківства та представлення його як інтегрального утворення, яке необхідно розглядати з позицій системного підходу. Завдання полягає у дослідженні соціально-психологічних факторів, які детермінують формування системи батьківства та з'ясуванні умов формування відповідального батьківства.

Проаналізовано, що феномен батьківства системно детермінований, тобто представляє собою відносно самостійну систему, одночасно виступаючи підсистемою по відношенню до сім'ї. Авторами схарактеризовано особливості феномену батьківства, яке одночасно постає у декількох ракурсах різними сторонами і розкривають складну структуру її організації.

Закцентовано увагу на тому, що уявлення молоді про батьківство найчастіше залежить від його образу у батьківській сім'ї та соціокультурних стереотипів.

У висновках, як аргумент значущості, виокремлено те, що сукупний вплив факторів, які характеризують розглянуті рівні, призводить до формування певної моделі батьківства.

Ключові слова: сім'я, відповідальне батьківство, чоловік, дружина, батьківсько-дитячі стосунки.

© Савченко Ю., Козир М., 2024

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024

Вступ. Проблема батьківства постає особливо гостро у зв'язку з існуванням різних тлумачень даного феномену у сучасній психолого-педагогічній літературі. Питання про природу батьківських почуттів з позиції повсякденності розглядається як просте, звичайне явище: батьки — головні вихователі дитини; їх поведінка обумовлена потребою у продовженні поколінь, а відсутність батьківських почуттів — не що інше, як порушення цієї універсальної біологічної та соціально-моральної норми. Порівняльно-історичні розвідки переконливо свідчать, що сучасні життєві уявлення про батьківство не є універсальними, відповідно, батьківство — продукт тривалого і доволі суперечливого історичного розвитку (Поліщук В., 2021).

Характерна риса цілісності будь якої системи — здатність самозбереження у процесі постійного руху, зміни та розвитку. Все перелічене стосується і батьківства, як інтегрального комплексного утворення, яке ми розглядаємо як цілісну систему.

Розглядаючи питання феномену батьківства, необхідно деталізувати питання його співвідношення з сімейною системою. Основним критерієм для виокремлення системи з оточуючого середовища є розгляд системи батьківства зі сторони цільового призначення. Сім'я — це історично-конкретна система взаємостосунків між подружжям, батьками та дітьми; мала група, члени якої пов'язані між собою шлюбними або родинними стосунками, спільним побутом та взаємною моральною відповідальністю. Виходячи із зазначеного сенс батьківства — народження та виховання дітей, відповідно можна включити батьківство, як підсистему у систему сім'ї у якості відносно самостійного утворення (Думанська В., 2015).

Метою даної статті є поглиблення концептуальних засад дослідження відповідального батьківства та представлення його як інтегрального утворення, розгляд якого має здійснюватися з позицій системного підходу. **Завдання** полягає у дослідженні соціально-психологічних факторів, які детермінують формування системи батьківства та з'ясування умов формування відповідального батьківства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема відповідального батьківства є комплексною, адже перебуває на межі багатьох наук. Інститут батьківства досить активно вивчається психологами, соціологами та педагогами. Аналіз питання відповідального батьківства здійснено у дослідженнях В. Думанської, І. Кучманіч, В. Поліщука, І. Трубавіної, О. Хартман. Не зважаючи на відносно детальну дослідженість деяких сторін сім'ї, сімейних відносин, достатньо чіткого гносеологічного поля не сформувалося. Це пов'язано з тим, що застосовуючи у дослідженнях принцип об'єктивності, неформальні відносини (емоційна

близькість, любов, симпатія тощо), які супроводжують сім'ю детально не розглядалися. Відповідно, батьківство як психологічне утворення особистості, яке включає неформальні відносини потребує детального вивчення.

Виклад основного матеріалу. Відомі різноманітні форми та моделі сім'ї, специфіка яких залежить від етапу розвитку суспільства, характеру національних та релігійних традицій. Умовно всі форми сім'ї можна розподілити на традиційні та сучасні (модернізовані) моделі.

Традиційна сім'я існувала впродовж декількох тисяч років і існує донині у багатьох спільнотах. Для неї характерним є: суворе сегрегація соціально-статевих ролей та функцій, пов'язаних зі стереотипними видами діяльності; патріархальна (подекуди матриархальна) ієрархія з закріпленням влади господаря над майном, діяльністю, а іноді і над долею близьких; складна структура сім'ї з сумісним проживанням в одному домогосподарстві подружніх пар декількох поколінь з власними дітьми; концентрація усіх життєвих функцій (продуктивної, економічної, виховної, репродуктивної, побутової тощо) у сім'ї, участь у їх виконанні усіх родичів, включення жінок лише у хатню зайнятість; нелімітований характер репродуктивної поведінки, народжуваність на рівні природної фертильності, засудження будь яких обмежень до дітонародження і навіть покарання (Поліщук В., 2021).

Модель модернізованої сім'ї можна визначити наступним чином: розмитість меж між соціально-статевими ролями, варіабельність виконання сімейних функцій; нуклеарний тип сім'ї, який складається з подружньої пари та їх неповнолітніх дітей; симетрична модель сім'ї, у якій чоловік і жінка рівноправні у вирішенні всіх питань; професійна зайнятість усіх дорослих працездатних членів сім'ї, постійна робота жінки поза домом, яка викликана бажанням до самореалізації, успіху, визнанню; функціональна диференціація життєдіяльності сім'ї у суспільстві, розподіл функцій сім'ї у суспільстві, розподіл функцій між сім'єю та іншими соціальними інститутами; регульований характер репродуктивної поведінки, зниження народжуваності. Планування сім'ї стає загальноновизнаним типом репродуктивної поведінки; соціально-психологічна потреба в дітях у сучасних подружніх пар у потребу в одній дитині. Окрім того, з'являється категорія свідомо бездітних пар (Поліщук В., 2021).

Таким чином, порівнюючи ці моделі, хочемо зазначити, що батьківство як психологічне явище виступає інтегральним утворенням, яке необхідно розглядати з позицій системного підходу. У сучасній сім'ї батьківство в цілому, а не тільки репродукція, у значній мірі визначається мікросистемою факторного впливу, натомість вплив мезо- і макросистеми послаблений на відміну від

традиційної сім'ї. Відповідно, батьківство у модернізованій сім'ї обумовлено цілями подружжя, їх світоглядом, цінностями тощо.

Батьківство — інтегральне психологічне утворення особистості (батька та/або матері), яке включає сукупність ціннісних орієнтацій батьків, установок та очікувань, батьківських почуттів, ставлень і позицій, батьківської відповідальності та стилю сімейного виховання. Кожен компонент містить емоційні, когнітивні і поведінкові складові. Батьківство проявляється як на суб'єктивно-особистісному рівні, так і на надіндивідуальному рівні. Як надіндивідуальне ціле батьківство поєднує подружжя і передбачає усвідомлення духовної єдності з подружнім партнером по відношенню до власних або прийомним дітям (Хартман О., 2009).

Зв'язок компонентів батьківства здійснюється через взаємообумовленість їх складових, які виступають психологічними формами прояву батьківства.

Когнітивний компонент — це усвідомлення батьками родинного зв'язку з дітьми, уявлення про себе, як батька/матір, уявлення про ідеального батька/матері, образ батька/матері як батьків спільної дитини, знання батьківських функцій, образ дитини;

Емоційний — це суб'єктивне відчуття людини себе батьком/матір'ю, батьківські почуття, ставлення до себе, до батька/матері, ставлення до партнера по шлюбу як до батька/матері спільної дитини;

Поведінковий — це вміння, навички та діяльність батька/матері по догляду, матеріальному забезпеченню, вихованню та навчанню дитини, взаємостосунки з партнером по шлюбу як батьком/матір'ю спільної дитини, стиль сімейного виховання (Хартман О., 2009).

У період становлення батьківства є нестійкою структурою, що виявляється в неузгодженості деяких компонентів між батьками, періодичному виникненні конфліктних ситуацій. Становлення характеризується узгодженістю уявлень чоловіків і жінок відносно ролі батьків, функцій, розподілу обов'язків. До моменту появи дитини, узгодженість уявлень відбувається на «теоретичному» рівні, під час бесід один з одним, побудови майбутнього. З появою дитини узгодженість уявлень отримує «друге народження», коли теорія починає реалізовуватися на практиці (Савченко Ю., 2016).

Розвинена форма батьківства характеризується відносною стійкістю, стабільністю і реалізується в узгодженості уявлень подружжя про батьківство, компліментарності динамічних проявів батьківства. Як інтегральне утворення особистості батьківство включає в себе:

- ціннісні орієнтації подружжя (являють собою сплав емоцій, почуттів, переконань та поведінкових проявів);

- батьківські установки та очікування (установки на цілі та засоби діяльності в сфері батьківства);

- батьківське ставлення (відносно стійке явище, яке включає амбівалентні елементи емоційно-ціннісного ставлення і може змінюватися у певних межах;

- батьківські почуття (особлива група почуттів, серед яких батьківська любов, яка є джерелом і гарантією емоційного благополуччя людини, підтримкою фізичного та психічного здоров'я);

- батьківські позиції (реальна спрямованість взаємодії з дитиною, в основі якої міститься свідоме та несвідоме оцінювання дитини);

- батьківська відповідальність (відповідальність перед соціумом та власною совістю);

- стиль сімейного виховання (виражає взаємодії перелічених компонентів та детермінує становлення та розвиток дитини) (Кучманіч І., 2016).

Теоретичний аналіз джерел свідчить, що у психології питання про систему факторів залишається нерозкритим. Як правило, теоретичні положення і практичні дослідження у сфері сім'ї стосуються деяких аспектів, пов'язаних із формуванням людини як батька/матері (Трубавіна І., 2013).

Аналіз першоджерел дає підстави виокремити фактори, які утворюють систему, яка визначає формування батьківства.

Ми виокремлюємо наступні рівні систем факторних впливів:

- макросистема, або рівень суспільних впливів;
- мезосистема, або рівень впливу батьківської сім'ї;

- мікросистема, або рівень власної сім'ї;
- індивідуальний рівень, або рівень конкретної особистості (Поліщук В., 2021).

Насамперед, фактори, які визначають формування батьківства можна поділити на зовнішні та внутрішні. Перші зумовлені сукупністю зовнішніх впливів. Внутрішні фактори — це особливості особистості, індивідуальність людини. Зовнішні та внутрішні фактори співвідносяться з виокремленими рівнями.

Рівень суспільних впливів необхідно розглядати з позицій соціального регулювання (формалізований бік) та опосередкованого регулювання (неформалізований бік) на формування батьківства.

Важливо зазначити, що у сфері формування батьківства, рівень суспільних впливів пропонує особистості певні зразки батьківства, які переломлюються крізь особливості особистостей обох членів подружжя, їх ціннісно-мотиваційну сферу, досвід отриманий у батьківській сім'ї, сприяють початку формування батьківства у кожному конкретному випадку (Хартман О., 2009). Аналізуючи дану проблему, вважаємо за потрібне врахування таких аспектів, зазначених на *Рисунку 1*.

Рис. 1. Аспекти, які впливають на формування батьківства

З позиції усвідомлення особистістю даного впливу, необхідно зазначити, що формалізований вплив суспільства подекуди усвідомлюється особистістю, відповідно, формування батьківства у певному ступені можливе шляхом соціального регулювання. Неформалізований вплив усвідомлюється слабо, хоча результат сильніший.

Таким чином, у якості педагогічного компоненту формування батьківства на рівні системи суспільства, можна виокремити усвідомлення суспільства неформалізованого впливу з боку суспільства.

Другий рівень впливу батьківської сім'ї є первинним соціальним середовищем індивіда, середовищем соціалізації. Сімейна атмосфера, взаємостосунки у сім'ї, ціннісні орієнтації та установки батьків — це основні фактори у розвитку особистості. Діти вчать нормам спільного проживання у суспільстві та сприймають культуру через батьків. Саме у сім'ї людина отримує перший соціальний досвід, засвоює правила та норми поведінки. Батьківська сім'я є найдоступнішим зразком спостереження, та при певних умовах стає зразком для наслідування (Feeney J., 2001).

Батьки, зазвичай, виступають для індивіда значущими людьми, тому здійснення ними батьківської ролі частково усвідомлене, а частково неусвідомлене, в результаті копіюється у власній сім'ї. Якими ми стали батьками, у значній мірі залежить від того, що ми бачили, пережили, відчули у поведінці власних батьків. Між структурами подружніх та батьківських сімей спостерігається пряма залежність: подружні сім'ї в більшості аналогічні батьківським, особливості батьківської сім'ї несвідомо сприймаються дітьми в їх сім'ях (Feeney J., 2001).

Аналізуючи досвід різних дослідників, ми виокремлюємо три групи факторів, які впливають на особистість дитини у сім'ї:

- соціальне мікросередовище сім'ї, де відбувається прилучення дитини до соціальних цінностей та ролей;
- внутрішньосімейна та позасімейна діяльність, де відбувається прилучення до майбутньої життєдіяльності;
- сімейне виховання, яке являє собою комплекс цілеспрямованих педагогічних впливів.

Структура сім'ї, відповідно до системного підходу, розглядається таким чином: склад сім'ї, кількість членів, а також сукупність їх взаємостосунків. В поняття структуру сім'ї входять склад сім'ї, сім'я в цілому, підсистеми різних рівнозначних сімейних обов'язків, що виконують у її межах відносно незалежності функції, підсистема батьків, підсистема дітей, індивідуальна підсистема. Окрім того, сімейна система батьків може бути зразком для сімейного функціонування наступних поколінь (Кучманіч І., 2016). На нашу думку, сьогодні досить актуальною є практика використання різних методик для дослідження сім'ї та взаємодії в ній (Рисунок 2).

Дослідники виокремлюють декілька гіпотез наслідування:

- перша: подружжя відтворює у власній сім'ї ті засоби виховання, які здійснювали їх батьки по відношенню до їх братів та сестер, а не до них самих. За даною гіпотезою найбільшій складності мають відчувати дорослі, які були єдиними дітьми у сім'ї. Вони мають ставитись до дітей як до дорослих, тим паче як до своїх партнерів: мати повинна однаково себе вести по відношенню до чоловіка і до сина, а чоловік відповідно до дружини та доньки;

Рис. 2. Методики для дослідження сім'ї та взаємодії в ній

• друга: діти ставляться до інших, так само, як батьки ставилися до них (Поліщук В., 2021).

Погляди вчених на роль факторів мезорівня у формуванні батьківства поєднуються в тому, що наступність поколінь завжди вибіркова: певні знання, норми та цінності засвоюються та передаються наступним поколінням, інші, які не відповідають плинним умовам, відторгаються або трансформуються. Наступність не зовсім однакова у різних сферах діяльності. У сфері споживчих орієнтацій та деяких інших установок розбіжність між старшими і молодшими, зазвичай, більша, ніж в тому, що стосується головних соціальних цінностей (Кучманіч І., 2016).

Педагогічними компонентами формування батьківства на рівні мезосистеми, тобто батьківської сім'ї, може виявитися порівняльний аналіз особливостей батьківської та власної сім'ї з метою усвідомлення спричиненого впливу зі сторони батьківської сім'ї.

Розглядаючи аспекти формування відповідального батьківства зазначаємо, що суспільство та батьківська сім'я лише надають зразок, пропонують певну модель батьківства, яку індивід пропускає крізь призму власних переконань, поглядів та індивідуальних особливостей. Відповідно, мікросистема факторного детермінування батьківства — це той рівень впливу на батьківство, на якому воно набуває остаточного вираження.

На рівні мікросистеми відбувається узгодження двох моделей батьківства подружньої пари — чоловіка і жінки, які створюють власну сім'ю та планують народити дитину. Окрім того, на формування розвиненої форми батьківства

та її реалізацію впливають конкретні умови життя сім'ї: виховна діяльність батьків регулюється умовами життя сім'ї та іншими індивідуальними факторами, які відрізняються у кожній конкретній сім'ї.

Таким чином, узагальнюючи вплив рівня власної сім'ї на формування батьківства та його реалізацію у кожній окремії сім'ї, ми виокремлюємо декілька факторів:

- спрямованість та індивідуальні особливості особистості;
- узгодженість моделей батьківства кожного з подружжя;
- конкретні умови життя подружньої сім'ї.

Педагогічним компонентом мікросистеми факторних впливів формування батьківства виступає узгодженість теоретичних уявлень та динамічних моделей батьківства обох членів подружжя шляхом розвитку компліментарності та розширення поведінкового репертуару обох батьків.

Тому, зовнішні фактори, які детермінують формування батьківства, можна об'єднати в три групи, які являють собою рівні локалізації рушійних сил батьківства. Виокремимо фактори:

- макросистеми;
- мезосистеми;
- мікросистеми.

Фактори макросистеми реалізують свій вплив безпосередньо шляхом соціального регулювання та опосередковано через весь комплекс соціальних впливів, спрямовуючись на систему ціннісних орієнтацій та установок особистості. Педагогічним компонентом формування батьківства

на рівні системи суспільства доцільно розглядати усвідомлення особистістю неформалізованого впливу з боку суспільства.

Батьківська сім'я виступає первинним соціальним середовищем індивіда, де він отримує перший соціальний досвід відносно реалізації батьківської моделі поведінки. Але, як правило подружня сімейна система копіює батьківську сімейну систему (Андрейко А., 2006). У якості педагогічного компоненту мезосистеми факторних впливів необхідно розглядати усвідомлення впливу батьківської сім'ї.

На рівні мікросистеми, внаслідок впливу факторів спрямованості особистості, узгодженості моделей батьківства, педагогічним компонентом виступає узгодженість теоретичних уявлень та динамічних моделей батьківства обох членів подружжя.

Висновки. Таким чином, сукупний вплив факторів, які характеризують розглянуті рівні, призводить до формування певної моделі батьківства.

Суспільство в цілому та батьківська сім'я її створюють ззовні певний зразок батьківства, визначені межі варіабельності батьківства. Кожна конкретна особистість здійснює інтеріоризацію даної зовнішньої моделі чи її варіанту, пропускаючи зовнішній досвід крізь призму власної спрямованості та індивідуальних особливостей, в результаті чого відбувається узгодження інтеріоризованих моделей обох членів подружжя у єдину площину.

Найбільш сенситивним педагогічним компонентом батьківства який формується або формується є мікросистема факторних впливів. Однак можливе часткове коригування та компенсація макросистеми та мезосистеми факторних впливів шляхом усвідомлення впливу певних факторів, які належать даним рівням.

Спираючись на наявність рівнів формування батьківства, ми можемо організувати його цілеспрямований розвиток, а також підготовку до батьківства як на суб'єктивно-особистісному та на надіндивідуальному рівнях.

ДЖЕРЕЛА

1. Андрейко А. В. Батьківство як психологічний феномен. Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України; [за ред. акад. С. Д. Максименка]. Київ: Міленіум, 2006. Вип. 29. С. 57–63.
2. Бартків О. С. Усвідомлене батьківство: теоретичні аспекти. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ V. Соціальна педагогіка. № 23, 2010. С. 194–195.
3. Думанська В. П. Відповідальне батьківство: теоретичний аспект. Демографія та соціальна економіка. 2015. С. 75–86.
4. Кучманіч І. М. Усвідомлене батьківство : навчально-методичний посібник. Миколаїв. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2016. 190 с.
5. Савченко Ю.Ю. Батьківство в аспекті перинатальної психології. Педагогічний процес: теорія і практика. 2016. № 3. С. 119–123. ISSN 2078-1687
6. Поліщук В. М., Ільїна Н. М., Поліщук С. А., Савченко Ю. Ю., Мисник С. О., Рябко Ю. В., Шейко Г. Д. (2021). Психологія сім'ї. Університетська книга. ISBN 978-966-680-985-1
7. Трубавіна І. М. Усвідомлене і відповідальне батьківство: спільне і відмінне. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 13 (272), Ч. IV, 2013. С. 96–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlur_2013_13%284%29__15 (дата звернення 06.05.2024).
8. Хартман О.Ю. До проблеми визначення стану сформованості навичок відповідального батьківства // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: педагогічні науки, частина II. — № 5, березень 2009. — С. 205–211.
9. Feeney J. Becoming Parents: Exploring the Bonds Between Mothers, Fathers, and Their Infants. — Cambridge University Press, 2001. — 248 p.

REFERENCES

1. Andrejko A. V. (2006) Batjkivstvo jak psykhologhichnyj fenomen. [Parenthood as a psychological phenomenon] Naukovi zapysky Instytutu psykhologhiji imeni Gh. S. Kostjuka APN Ukrajinu; [za red. akad. S. D. Maksymenka]. Kyiv: Milenium, Vyp. 29. p. 57–63 [in Ukrainian].
2. Bartkiv, O. S. (2010). Usvidomlene batkivstvo: teoretychni aspekty. [Conscious parenthood: theoretical aspects]. Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Rozdil V. Sotsialna pedahohika — Scientific Bulletin of Volyn National University named after Lesia Ukrainka. Section V. Social pedagogy, 23, 194–195 [in Ukrainian].
3. Dumanska, V. P. (2015). Vidpovidalne batkivstvo: teoretychnyi aspekt. [Responsible parenthood: a theoretical aspect] Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and social economics, 75–86 [in Ukrainian].

4. Kuchmanyh, I.M. (2016). Usvidomlene batkivstvo [Conscious parenthood]. Mykolaiv. Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V.O. Sukhomlynskoho — Mykolayiv National University named after V. O. Sukhomlinsky [in Ukrainian].
5. Savchenko, Yu. Yu. (2016). Batkivstvo v aspekti perynatalnoi psykholohii [Parenthood in the Aspect of Perinatal Psychology]. Pedagogichnyi protses: teoriia i praktyka, 2016, 3, pp. 119–123 [in Ukrainian].
6. Polishchuk V. M., Ilina N. M., Polishchuk S. A., Savchenko Yu. Yu., Mysnyk S. O., Riabko Yu. V., Sheiko H. D. (2021). Psykholohiia sim`yi [Family psychology]. Sumy: Universytetska knyha. [in Ukrainian]
7. Trubavina, I.M. (2013). Usvidomlene I vidpovidalne batkivstvo: spilne I vidminne [Conscious and responsible parenthood: common and different]. Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka — Bulletin of LNU named after Taras Shevchenko, 13 (272), IV, 96–101. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_13%284%29__15 [in Ukrainian].
8. Khartman O.Ju. (2009) Do problemy vyznachennja stanu sformovanosti navychok vidpovidaljnogho batkivstva. [To the problem of determining the state of formation of responsible parenting skills] // Visnyk Lughansjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Tarasa Shevchenka: pedagoghichni nauky, chastyna II. — № 5, berezenj. — p. 205–211 [in Ukrainian].
9. Feeney J. (2001). Becoming Parents: Exploring the Bonds Between Mothers, Fathers, and Their Infants. Cambridge University Press [in English].

Savchenko Y., Kozyr M.

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS AND CONDITIONS OF THE FORMATION OF RESPONSIBLE PARENTHOOD

Abstract. The proposed article highlights the conditions for the formation of parenthood as a psychological phenomenon, which acts as an integral psychological development of the personality. Parenthood includes the value orientations of parents, parental attitudes and expectations, parental positions, parental attitudes, parental feelings, parental responsibility, and the style of family upbringing in its developed form.

It was determined that the purpose of this article is to deepen the conceptual foundations of the study of responsible parenthood and to present it as an integral derivation that must be considered from the standpoint of a systemic approach. The task consists in researching social and psychological factors that determine the formation of the parenting system and clarifying the conditions for the formation of responsible parenting.

It was analyzed in the article that the phenomenon of parenthood is systemically determined. It represents a relatively independent system, simultaneously acting as a subsystem in relation to the family. The authors characterized the features of the phenomenon of parenthood, which simultaneously appears in several angles from different sides and reveal the complex structure of its organization.

Attention is focused on the fact that young people's perception of parenthood most often depends on their image in the parental family and sociocultural stereotypes.

In conclusion, the fact that the combined influence of the factors that characterize the considered levels leads to the formation of a certain model of parenting is highlighted as an argument of significance.

Key words: family; responsible parenthood; husband; wife; parent-child relationship.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2024

Прийнято до друку 08.05.2024